

ANO Spīdzināšanas izskaušanas komitejas 31.sesijas noslēguma secinājumi:Latvija

SPĪDZINĀŠANAS NOVĒRŠANAS KOMITEJA CAT/C/CR/31/3 (turpmāk)

Trīsdesmit pirmā sesija

2004. gada 5. februāris

2003. gada 10. – 21. novembris

Oriģināls: angļu valodā

SASKAŅĀ AR KONVENCIJAS 19. PANTU VALSTU

IESNIEGTO ZIŅOJUMU IZSKATĪŠANA

Spīdzināšanas novēršanas komitejas secinājumi un ieteikumi

LATVIJA

1. Komiteja savā 579. un 582. sēdē 2003. gada 13. un 17. novembrī (CAT/C/SR 579 un 582) izskatīja Latvijas iesniegto sākotnējo ziņojumu (CAT/C/21/Add.4) un pieņēma šādus secinājumus un ieteikumus.

A. Ievads

2. Komiteja ir gandarīta par Latvijas iesniegto sākotnējo ziņojumu, kas sagatavots atbilstoši valstu sākotnējiem ziņojumiem noteiktajai formai un saturam. Tomēr Komiteja izsaka nožēlu par to, ka minētais ziņojums, kura iesniegšanas termiņš bija 1993. gada 13. maijs, iesniegts ar deviņu gadu novēlošanos. Komiteja šai sakarā atzīst grūtības, ar kurām Latvijai nācies saskarties politiskās un ekonomiskās pārejas periodā un cer, ka turpmāk Latvija pilnībā spēs pildīt savas saistības atbilstoši Konvencijas 19. panta prasībām.

3. Komiteja atzinīgi novērtē arī Latvijas iesniegto rakstisko papildu informāciju, kā arī informāciju, ko ievadrunā un detalizētajās atbildēs uz jautājumiem sniegusi augsta līmeņa delegācija, kas liecina par Latvijas vēlmi nodibināt atklātu un konstruktīvu dialogu ar Komiteju.

B. Pozitīvie aspekti

4. Komiteja atzinīgi novērtē Latvijas nepārtrauktos centienus stiprināt cilvēktiesības Latvijā. Jo īpaši Komiteja atzinīgi novērtē šādus pasākumus:

a) pasākumi likumdošanas jomā:

- Satversmes tiesas izveidošana 1996. gadā un Satversmes 8. nodaļas "Cilvēka pamattiesības" iekļaušanu Satversmē;

- Valsts cilvēktiesību biroja izveidošana 1995. gadā, kam *inter alia* ir piešķirts mandāts izskatīt sūdzības par cilvēktiesību pārkāpumiem, kā arī iesniegt pieteikumus Satversmes tiesā, ja tas konstatē, ka kāda tiesību norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmei;
- jaunā Patvēruma likuma stāšanās spēkā 2002. gada septembrī, kura mērķis ir saskaņot valsts patvēruma piešķiršanas sistēmu ar Eiropas Savienības un attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem patvēruma jautājumos. Jaunais Patvēruma likums patvēruma meklētājiem paredz arī divas papildu aizsardzības formas (vai "alternatīvo statusu");
- jaunā Imigrācijas likuma stāšanās spēkā 2003. gada maijā, kas *inter alia* paredz arī maksimālo pieļaujamo aizturēšanas laiku ārzemniekiem, kas aizturēti par Imigrācijas likuma neievērošanu, un aizturēto ārzemnieku tiesības iesniegt sūdzību prokuroram, sazināties ar konsulātu un saņemt juridisko palīdzību;
- jaunā Krimināllikuma stāšanās spēkā, kas ievieša sankciju progresīvās piemērošanas koncepciju un paredz alternatīvos soda veidus, lai mazinātu cietumu pārapdzīvotības problēmu;
- jaunā Kriminālprocesa likuma projekts, kura mērķis ir vienkāršot kriminālprocesu, un kas *inter alia* no 72 līdz 48 stundām samazina laika periodu, kurā aizturētais aizdomās turētais jānogādā pie tiesneša;
- jaunā Amnestijas likuma projekts, kas paredz atbrīvot no ieslodzījuma vai samazināt ieslodzījuma termiņu tādām riska grupām kā, piemēram, nepilngadīgajiem noziedzniekiem, grūtniecēm, sievietēm ar mazgadīgiem bērniem, invalīdiem un gados vecākiem cilvēkiem;

b) administratīvie pasākumi:

- Noteikumu "Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumi" pieņemšana 2002. gadā, kuros noteikti standarti ieslodzījuma apstākļiem un ieslodzīto personu pamattiesības un pienākumi;
- visu Latvijas cietumu nodošana profesionālu apsargu uzraudzībā, sākot ar 2003. gada novembri;
- tiesībsargājošo institūciju un tiesu darbiniekiem paredzētas apmācības programmas sagatavošana atbilstoši Konvencijas 10. panta prasībām.

5. Bez tam Komiteja vēlētos uzteikt:

- a) Latvijas nevalstisko organizāciju un pilsoniskās sabiedrības līdzdalību Latvijas sākotnējā ziņojuma sagatavošanā;
- b) jauna projekta uzsākšanu, kas iesaista nevalstiskās organizācijas ieslodzījuma vietu uzraudzībā Latvijā.

C. Problēmas

6. Komiteja izsaka bažas par sekojošo:

a) apgalvojumi par policijas darbinieku sliktu izturēšanos pret personām, kas dažos gadījumos var tikt uzskatīta par spīdzināšanu, īpaši, aizdomās turamo personu aizturēšanas un pratināšanas laikā;

b) nav nodrošināta Valsts policijas Iekšējās drošības biroja, kas ir atbildīgs par sūdzību par policistu iespējamo vardarbību izskatīšanu, neatkarība un objektivitāte;

c) ieslodzījuma apstākļi brīvības atņemšanas vietās, īpaši, policijas iecirkņos un īslaicīgas aizturēšanas izolatoros;

d) tiesas procesu ilgums un pārmērīgi ilgie pirmstiesas apcietinājuma termiņi, īpaši, īslaicīgas aizturēšanas izolatoros;

e) fakts, ka jaunais Patvēruma likums neparedz nevienu no patvēruma meklētāju abiem "alternatīvajiem statusiem" piešķiršanu personai, kas Latvijā ieradušās no valsts, kurā viņš/ viņa būtu varējusi lūgt un saņemt aizsardzību. Bez tam Komiteju uztrauc ilgais laiks, uz kuru patvēruma meklētāju var aizturēt pēc tam, kad viņu lūgums pēc patvēruma ticis noraidīts;

f) cietumu un citu brīvības atņemšanas vietu pārapdzīvotība, ņemot vērā *inter alia* risku, ka šādā situācijā varētu izplatīties infekcijas slimības;

g) lai gan jaunā Kriminālprocesa likuma projektā risināti daudzi trūkumi, šobrīd spēkā esošais Kriminālprocesa kodekss neparedz apcietināto tiesības sazināties ar ģimenes locekļiem. Komiteju uztrauc arī informācija, ka apcietinātās personas lūgums apmeklēt ārstu pēc savas izvēles jāapstiprina attiecīgajām amatpersonām;

h) apgalvojumi, ka daudzos gadījumos, lai gan tas ir paredzēts likumā, praksē tiek liegta vai kavēta aizturētās personas tikšanās ar advokātu, un ka apsūdzētajam jāatmaksā juridiskās palīdzības izdevumi, ja prāva tiek zaudēta;

i) to personu skaits, kuras zaudējušas savu juridisko statusu kā pilsoņi vai "nepilsoņi" un kļuvušas "nelegālas" (nelegālie imigranti) pēc tam, kad uz laiku atstājušas valsti;

D. Ieteikumi

7. Komiteja iesaka Latvijai:

a) veikt atbilstošus pasākumus, lai novērstu sliktu izturēšanos no policijas darbinieku puses un nodrošinātu, ka visi apgalvojumi par sliktu izturēšanos tiktu izmeklēti ātri un objektīvi;

b) uzlabot apstākļus brīvības atņemšanas vietās, īpaši, policijas iecirkņos un īslaicīgas aizturēšanas izolatoros un nodrošināt, lai šie apstākļi atbilstu starptautiskajiem standartiem;

c) nodrošināt, lai policijas iestādēs aizturētās/apcietinātās personas varētu izmantot tiesības sazināties ar savām ģimenēm, saņemt ārsta palīdzību pēc savas izvēles, kā arī saņemt juridisko palīdzību kopš aizturēšanas/apcietināšanas sākuma;

d) veikt visus atbilstošos pasākumus, lai saīsinātu kriminālprocesa ilgumu un esošo pirmstiesas apcietinājuma laiku;

e) ieviest likumā noteiktus aizturēšanas termiņus tiem patvēruma meklētājiem, kuru lūgums pēc patvēruma ticis noraidīts un kurus nolemts izraidīt no valsts. Šajā sakarā Latvijai tiek lūgts iesniegt statistisku informāciju par personām, kas gaida izraidīšanu, sadalījumā pa dzimumiem, tautībām, izcelsmes zemēm un vecuma grupām;

f) turpināt pasākumus, lai novērstu cietumu un citu brīvības atņemšanas vietu pārapdzīvotību;

g) nākamajā periodiskajā ziņojumā sniegt detalizētus statistikas datus par saņemtajām sūdzībām par iespējamu spīdzināšanu un cita veida sliktu izturēšanos no policijas darbinieku puses sadalījumā pa vecuma grupām, dzimumiem un izcelsmes zemēm, kā arī veiktajām šo gadījumu izmeklēšanām, ierosinātajām lietām un piemērotajiem kriminālsodiem un disciplinārsodiem;

h) nodrošināt, lai steidzīgi tiktu pieņemts policijas uzvedības kodekss, kas jāievēro nopratināšanas laikā ("Policijas ētikas kodekss");

i) veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka spīdzināšana kā noziegums tiek skaidri un nepārprotami iekļauta to noziegumu skaitā, attiecībā uz kuriem Krimināllikuma 34. pants nekādos apstākļos neparedz personas attaisnošanu, ja noziegums izdarīts, pildot augstāk stāvošas amatpersonas pavēli;

j) turpināt veicināt "nepilsoņu" integrāciju un naturalizāciju;

k) apsvērt paziņojuma iesniegšanu saskaņā ar Konvencijas 21. un 22. pantu;

l) paredzēt Spīdzināšanas novēršanas konvencijas Fakultatīvā protokola ratifikāciju

8. Komiteja iesaka Latvijai arī plaši izplatīt Komitejas secinājumus un ieteikumus visās atbilstošajās valodās, izmantojot oficiālas Interneta mājas lapas, plašsaziņas līdzekļus un nevalstiskās organizācijas

9. Komiteja lūdz Latviju gada laikā sniegt informāciju par to, kā tiek īstenoti Komitejas ieteikumi, kas minēti iepriekš 7. punkta e), f), g), h) un i) apakšpunktā.

10. Latvija tiek aicināta iesniegt savu nākamo periodisko ziņojumu, kas tiks uzskatīts par otro periodisko ziņojumu, līdz 2005. gada 13. maijam.